

An Introduction to the History of Sociology
The University of Chicago Press, 1966, 485 stran.

Sborník sestavený H. E. Barnesem, který je i českému čtenáři znám mj. z polského překladu práce o dějinách sociálního myšlení (spolu s H. Beckerem: *Rozwój myśli społecznej od wiedzy ludowej do socjologii*, 2. sv.), je výběrem 21 esejí z původních 47, jež byly publikovány v předchozích vydáních sborníku (první 1948). Pět hlavních oddílů knihy je rozvrženo tak, aby charakteristikou hlavních postav a základních směrů světové sociologie z pera nejpopulárnějších amerických sociologů byl postaven vývoj sociálně politického a sociologického myšlení „v období zejména od Comta k Sorokinovi“. První část (napsaná sestavitelem sborníku) je věnována starověkému, středověkému a novověkému sociálně politickému a sociálně filosofickému myšlení do Comta (jemuž však není věnována samostatná stať). V druhé části jsou probrány počátky sociologie — Spencer, Morgan, Ward, sociologický systém Tönniesův, Westmarck (z pera C. W. Millse) a Giddings. Vývoj systematické sociologie je demonstrován na Durkheimovi a jeho škole a na Weberově „sociologické analýze kapitalismu a moderních institucí“ (autorem studie o Weberovi je T. Parsons). Čtvrtá část se zabývá evropskými a britskými teoretiky — Simmelem, L. von Wiesem, E. Troeltschem, Sombartem, Hobhousem a aplikovanou sociologií ve Velké Británii. Závěrečná část je pokusem o systematický rozbor názorů amerických teoreticky orientovaných sociologů, Sumnera, Smalla, Thomase, Rosse a Sorokina.

Ačkoliv lze mít řadu podstatných výhrad proti koncepci sborníku, výběru jednotlivých postav a směrů i proti způsobu jejich zpracování (značně nejednotnému), je studium knihy poučné nejen proto, že jde o práci, která má své pevné postavení v literatuře o dějinách sociologie, ale i proto, že podává speciálně zaměřený pohled na práci některých významných soudobých autorů (Barnes, Mills, Heberle, Parsons, Kolb aj.), pro něž studium dějin sociologie je organickou součástí jejich vlastních badatelských prací. Kniha je v jednotlivých partiích bohatě bibliograficky dokumentována. —mp—

J. S. Coleman: Introduction to Mathematical Sociology

The Free Press of Glencoe, 1964, 554 stran.

Colemanovo kompendium, za jehož český překlad se přimlouvám, se zdá být nepostrá-

datelnou příručkou pro každého, kdo se zabývá kvantitativní analýzou sociologických dat. Práce, která v osmnácti kapitolách pojednává prakticky o všech relevantních problémech týkajících se užití matematiky v sociologii, není však koncipována pouze prakticko-utilitárně. Coleman vychází z předpokladu, že ve vývoji každé vědy jsou centrální dva problémy — systematické empirické studium sledované reality a systematická konceptuální práce. V předkládané knize se snaží ukázat význam matematických prostředků zejména pro konceptuální práci v behaviorálních vědách, tedy včetně (nikoliv však výhradně) sociologie. (Je např. použita řada psychologických a sociálně psychologických příkladů.) Pro čtenáře matematicky ne dost erudovaného mají základní význam dvě úvodní kapitoly — první o užití matematiky v sociologii, kde jsou podány příklady současných způsobů používání matematiky v behaviorálních vědách, a druhá, zabývající se obecněji problematikou kvantitativního měření v sociologii. Východiskem konstrukce matematického vztahového rámce adekvátního sociologii je pojetí (či užití) matematiky jako jazyka, pomocí něhož vyjadřujeme kauzální vztahy mezi kontinuálními proměnnými. Autor neváhá ukázat také meze užití matematických postupů a varovat před neúčelným „matematizováním“ tam, kde použití matematiky není funkční ani z hlediska rozšíření informace, ani z hlediska její hutnější systematizace. Autor je profesorem na Hopkinsově universitě a je znám mj. jako spoluautor Lazarsfeldem redigovaného sborníku *Matematické myšlení ve společenských vědách* a Solomopova sborníku *Matematické myšlení v měření chování* (pro nějž napsal stať o matematických modelech malých skupin). —mp—

Stanislav Andreski: Elements of Comparative Sociology

Nakl. Wiedenfeld and Nicolson, London 1964, 383 stran.

Autor, původním jménem Andrzejewski, vystudoval v Poznani a Londýně a vyučoval mj. v jižní Africe, Santiagu, Londýně, Manchesteru atd. Jeho intimní obeznámenost s různými sociálními a kulturními systémy se promítá i v této práci. Kniha je uvedena více než stostránkovou úvahou o obecných metodologických problémech soudobé sociologie, v níž jsou formulována přísně kritická stanoviska k řadě významných sociologických proudů a autorů, zejména krajně „empiri-

cistního“ ražení. Dosti originálně se uvažuje o vztahu deskripce a teorie, problémech predikce v sociologii, determinismu a teleologii, vztahu komparativní metody k funkcionalismu, ideálních typech a „nehodnoticím přístupu“ v společenských vědách (ve vazbě na tzv. verstehende Soziologie) a konečně o vztahu mezi pojmy a pojmově fixovanými skutečnostmi. V druhé části jsou vyloženy základní otázky substantivní teorie. V kapitole o funkci násilí ve společnosti využívá autor materiálů a poznatků shromážděných při práci na předchozí knize *Military Organization and Society*, studuje vztah armády k privilegovaným vrstvám a sleduje důsledky nukleárního zbrojení. Dále se zabývá analýzou feudalismu a orientálních despotií, vztahem náboženství a kapitalismu. Zvláštní pozornost zasluhuje inteligenční analýza postavení (svobody, vlivu a prestiže) intelektuálů v moderních společnostech a rozsáhlá kapitola o třídní struktuře a ekonomickém pokroku (parazitismus a technická stagnace, vertikální mobilita a industriální inovace, chudoba jako stimulans parazitismu, parazitní charakter kapitalismu). Závěrečná část je věnována dvěma „případovým studiím“ — první se zabývá rasovým konfliktem (na příkladu jižní Afriky a Latinské Ameriky, jakož i ekonomickou interpretací antisemitismu), druhá totalitarianismem (po výtce vykládaným na zemích socialistické soustavy). Ačkoliv je Andreského kniha v mnoha ohledech poučná a sociologicky dosti závažná, zejména pro neobvyklý a často originální přístup k pojednávaným otázkám, nelze pominout její agresivní antikomunistický tón (např. v kapitole o antisemitismu ve východní Evropě, konvergenci kapitalismu a socialismu, totalitarianismu atd.). Je psána čtivým jazykem, místy až nepřijemně esejisticky a nepřipadně propagandisticky. Je opatřena dobře sestaveným věcným i jmenným rejstříkem. —mp—

J. Reykowski: Metodologiczne problemy psychologii współczesnej

Państwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa 1964, 282 stran.

Kniha, jejíž některé části byly dříve časopisecky publikovány, je pokusem ukázat a doložit plodnost marxistické metodologie v oblasti psychologické teorie a výzkumu. Celá řada shodných či analogických metodologických problémů, jež řeší soudobá psychologie, je předmětem zájmu i pracovníků v oblasti sociologické metodologie: Reykowského kniha není proto právě z tohoto hlediska pro sociologa bez zajímavosti. V první části, nazvané *O poznávání psychických procesů prostřednictvím introspekce*, se autor pokouší odpovédět na otázku „jaké procesy zkoumá psychologie a čeho se týkají zákonitosti, jež odhaluje“. Autor zevrubně rozebírá pojem introspekce a jeho pojetí v „tradiční psychologii“, vymezuje předmět introspektivních výpovědí, analyzuje mechanismus introspekce a informativní hodnotu introspektivních dat.

Celá kapitola ústí v polemiku s introspektivním přístupem. Druhá kapitola, *Psychologie na cestě k integraci*, je rozbohem a kritikou behavioristické psychologie a jejích pozitivistických či novopositivistických premis, třetí pak obdobným způsobem analyzuje psychoanalytické přístupy; zvláště podrobně je rozebrána psychoanalytická teorie struktury osobnosti a vývoje člověka. Závěrečná čtyřicetistránková partie si klade otázku, zda je psychologie vědou společensky angažovanou a na řadě konkrétních příkladů ukazuje formy její sociální angažovanosti (v neposlední řadě je důležitý sám pokus o vymezení pojmu „společenská angažovanost“). Celá práce svědčí nejen o autorově erudovanosti, ale také o vysoké úrovni polské „metodologické školy“; pozornost, která se v Polsku již tradičně věnuje problémům obecné metodologie společenských věd (např. Nowak, zesnulý Malewski, Tomaszewski aj.), se příznivě odráží ve vysoké úrovni a metodologické kultivovanosti i těch prací, jež nejsou teoreticky nikterak ambiciózní. V závěru autor, který v roce 1966 vydal právě metodologicky neobyčejně promyšlenou knihu *Fungování osobnosti v podmínkách psychologického stresu*, uvádí neobyčejně rozsáhlý seznam použité literatury. —mp—

R. Handy: Methodology of the Behavioral Sciences. Problems and Controversies

Nakl. Ch. C. Thomas, Springfield 1964, 182 stran.

Nevelká knížka profesora Newyorské státní university je pokusem o systematický a syntetický přehled v podstatě všech centrálních obecně metodologických problémů soudobých behaviorálních věd: odtud také jistá nevyrovnanost úrovně jednotlivých kapitol a subkapitol, jež by mnohdy vyžadovaly daleko dokumentovanější a argumentačně podloženější výklad. Kniha čerpá z materiálů paralelně napsané práce *A Current Appraisal of the Behavioral Sciences* (spolu s P. Katzem) a opírá se o konzultace, jež autorovi poskytl mj. Lundberg a Dodd. „Leitmotivem“ knihy je polemika s „domnělými mezemi“ striktně vědeckého postupu v behaviorálních vědách a s umělou kontrapozicí společenských a přírodních věd. Velká pozornost je věnována také terminologickým otázkám společenských věd. Kniha obsahuje devět kapitol. Úvodní kapitola pojednává o nevyjasněných a diskutovaných vztazích mezi „vědci“ a „filosofy“, vymezuje (ne dost určitě) předmět věd o chování a podstatné aspekty vědeckého výzkumu. Další kapitola se zabývá vztahy mezi teoretiky a „laboratorními vědci“, tedy problémy vztahu teoretických a laboratorních postupů, dále obecnou problematikou modelování, teoriemi středního dosahu atd. Třetí kapitola je kritikou tzv. transakcionalismu (Dewey, Bentley), čtvrtá pokusem najít styčné body mezi hlediskem „významných problémů“ a hlediskem „přísně vědeckých technik“ v empirickém

výzkumu. V páté kapitole je podán přehled nejvýznamnějších přístupů vybraných behaviorálních věd — antropologie (Kroeber), ekonomie (Hayek), historiografie, právní vědy, politické vědy (political science), psychologie, sociologie a vědy o politice („policy“ science, jejímž těžištěm je podle autora hledání možných reforem nebo hlavních linií pro významná rozhodnutí; pojem zavedli Hilgard, Lerner a Laswell) a jsou analyzována tvrzení typu „empirické testování není nezbytné“, „explanace musí být provedena v termínech motivů, cílů atd.“, „informace o specifických případech je potřebnější než zobecnění“, „behaviorální vědy nemohou být osvobozeny od hodnocení“, apod. Dále se autor podrobně zajímá o tradiční problém rozdílů mezi fyzikálními a společenskými vědami a posuzuje tzv. inferioritu behaviorálních věd (jsou sledovány problémy měření jevů, invariability pozorování, ověřitelnosti hypotéz, exaktnosti výsledků šetření a predikce). Osmá část je věnována terminologickým problémům (pojmy kultura, hodnota, suverenita, inteligence apod.). Kniha je opatřena věcným i jmenným rejstříkem.

—mp—

Alain Birou: *Vocabulaire pratique des sciences sociales*

Les Éditions ouvrières, Paris 1966, str. 315.

Birou napsal tento slovníček společenských věd pro vědecké pracovníky, kteří nejsou odborníky ve společenských vědách. Neklade si vysoké cíle, pokud jde o vědeckou úroveň. Zato podává srozumitelný výklad nejběžnějších termínů, kterých se užívá v sociologii, sociální psychologii, politické ekonomii a politické vědě. Se zřetelem k významu marxistické vědy obsahuje dílko vysvětlení nejdůležitějších pojmů ražených K. Marxem. V hesle „Sociologie fonctionnelle“ jsou ve zkratce zaznamenány i teorie R. K. Merton a T. Parsonse, v „Communauté“, „Société globale“ a v „Sociologie juridique“ koncepce G. Gurvitche, v „Sociométrie“ je jmenován J. Moreno apod. Celkem je ve slovníčku zpracováno více než 500 hesel, s nimiž se setkáme v sociologii francouzské (Mobilité sociale, Modèle, Palier, Position, Statut), anglické a americké (Gang, Leadership, Manager, Mass-media, Takeoff). U každého je podána jeho etymologie a kromě definice nastíněn i problém, ke kterému heslo poukazuje. Podle potřeby se autor uchyluje k citacím z děl předních autorů anebo z jiných slovníků. Na konci je index termínů zvlášť nezpracovaných s odkazy na hesla, v nichž lze nalézt jejich vysvětlení, podrobný index autorů a přehled pramenů. Některá hesla neměla chybět: je-li zpracován personalismus (Em. Mounier) a humanismus (J. Maritain), měl být do knížky pojat i existencialismus (J. P. Sartre). Jinak se dílko dobře hodí pro studenty sociologie a může sloužit jako pomůcka i cizím sociologům čerpajícím ze západních pramenů.

F. P.

Gerhard Wurzbacher: *Sozialisation — Enkulturation — Personalisation*

in: Der Mensch als soziales und personales Wesen, F. Enke Verlag, Stuttgart, 1963, s. 1—35

Autor stati, ředitel Sociologického semináře na universitě v Kielu, se pokouší o souborný výklad vzájemného vztahu pojmů, které jsou důležité pro sociologii rodiny a mládeže. Především se kriticky zaměřuje proti mechanistickým představám o procesu přizpůsobování, proti omezování socializace na rané období lidského života i proti přílišnému zdůrazňování významu primárních skupin při výkladu problematiky socializace, enkulturatione a personalizace. Svě vlastní pojetí staví na analýze sociálního jednání, jehož strukturu možno schematicky znázornit: aktér — akce — situace (příroda, kultura, společnost) — vznik potřeb, sociální kontrola a očekávání — formování potřeb. Od analýzy jednotlivých stránek tohoto procesu přechází k výkladu uvedených pojmů. Odmítá jednostranné přeceňování závislosti jedince na skupině a zdůrazňuje, že člověk se v procesu sebeformování — prostřednictvím očekávaného a kontrolovaného jednání — učí rozumět sobě samému a současně interpretovat role svých partnerů, což mu umožňuje korigovat požadavky partnerů i požadavky vlastní. Na základě zobecnění sociálních vlivů se pak dostává k nadřazené rovině kulturních souvislostí mezi hodnotami, výkony i věcmi. Enkulturation — ve smyslu kulturního vzdělávání — chápe jako specifické individuální i skupinové osvojování a internalizování kulturních fenoménů (zkušeností, symbolů ap.), což slouží k uchování a rozvíjení vlastní i skupinové existence. Personalizaci pak rozumí utváření a rozvíjení individua, vzdělávání a realizaci lidských schopností, jejichž cílem je integrace sociálního a kulturního pluralismu.

—al—

Alois Eder: *Bildung und Gesellschaft*

Wien, 1965, s. 285

Kniha je zaměřena především na sledování pedagogických aspektů společenské funkce vzdělání a školství. Autor, jenž vychází hlavně z tradičních, převážně „kulturfilosoficky“ orientovaných myslitelů, se dotýká jednotlivých stránek procesu vzdělání a snaží se proniknout k jejich „podstatě“. Otázku po „podstatě“ vzdělání považuje za problém především antropologický.

V kapitole *Škola a společnost* se kriticky zaměřuje proti sociologickým pokusům o řešení vztahu vzdělání — společnost, a to hlavně proto, že empirický přístup k této problematice považuje za povrchný. „Sociologie jako deskriptivně diagnostická věda“, píše autor (s. 178), „která má zkoumat také sociální funkci a sociální souvislosti vzdělání, sama nikdy nemůže poskytnout vodítko pro vzdělávací návody školy“. Činí-li tak přesto, překračuje skrytě nebo otevřeně své hranice. A sociologie, která si programově vytyčuje

povinnost tyto meze překračovat, porušuje sociální uspořádání kompetencí. Hlavní rysy, jež v současné sociologii mohou negativně ovlivňovat pedagogickou i praktickou stránku vzdělání, jsou: 1. tendence považovat společnost za metafyzickou substanci, poslední instanci apod., což vede k tomu, že je faktům připisován normativní charakter, 2. „dynamické hledisko“ v sociologii (spolu s předešlým vede v oblasti pedagogické k požadavku přizpůsobování), 3. postulát přizpůsobování, který souvisí s biologickým pragmatismem a 4. zdůrazňování (diktatury) techniky, ústící v sociologii do názorů, že tradice je překonána.

Značná část knihy i autorových názorů je však pro sociologii vzdělání a výchovy v podstatě irelevantní.

—al—

M. P. Hall: *The Social Services of Modern England*

Routledge & Kegan, London 1965, 398 stran.

Šesté, přepracované vydání (nezměněný otisk 5. vydání z roku 1963, 1. vydání 1952) knihy pracovnice oddělení společenských věd Liverpoolské university. Kniha určená studujícím společenských věd a pracovníkům v sociální péči (v širokém slova smyslu) je zajímavá pro profesionální sociology mj. tím, že ukazuje bezprostředně praktické využití sociologického (a obecněji společenskovedního) vědění ve Velké Británii, v níž sociální péče, správa a sociální politika opřena o vědecké poznatky je již tradičně vysoce rozvinuta. Kniha je především „deskriptivním přehledem“ všech základních oblastí sociálních služeb, i když nepostrádá řadu bystrých teoretických postřehů a inteligentních analýz rozsáhlého literárního materiálu. Jednotlivé partie knihy, věnované speciálním úsekům sociální práce, jsou bohatě dokumentovány časopiseckými, knižními i bezprostředně empirickými materiály, i když autorka poznamenává, že ne ve všech těchto oblastech je stejně kompetentní. Úvod je věnován stručnému náčrtu *vývoje sociálních služeb* ve Velké Británii, dalších pět samostatných rozsáhlých oddílů shrnuje základní informace o jednotlivých úsecích sociální práce a péče, zejména o *problematice chudých rodin*, o *sociálním pojištění a sociálních podporách*, o *zdravotnických službách* atd. Dvě kapitoly jsou věnovány jednak *mládeži* (problém matky a malých dětí, péče o zdraví a zabezpečení školních dětí a dětí zbavených domácí péče, otázky mladých dělníků atd.), jednak *„přestárlým“ lidem* (zvlášť zajímavá je kapitola o zabezpečení služeb orientovaných k udržení duševního zdraví). Samostatné kapitoly se zabývají *sociální péčí v komunitách* a společenskými aspekty *bydlení a plánování městské výstavby*. Bez zajímavosti nejsou ani partie věnované *poradenským službám* a popisu práce *jednotlivých sociálních institucí*. Kniha je doplněna bohatou bibliografií (doplňovanou až do r. 1965) a uzavřena rejstříkem. Bohatých zkušeností,

o nichž autorka referuje, může být s úspěchem využito (alespoň v určitých ohledech) i u nás.

—mp—

Bohumír Šmýd: *Sociální služby*

Výzkumný ústav sociálního zabezpečení (Sborník prací č. 20), Praha 1966.

V první kapitole knihy autor uvádí dosavadní různé významy pojmu „sociální“ a snaží se vymezení pojmu upřesnit. Rozebírá vztah mezi jednotlivcem a společností jako základ tzv. sociální otázky. Zkoumá sociální politiku, která má sociální otázku řešit, za kapitalismu a za socialismu; v obou obdobích je sociální politika nutná, má však jiné poslání.

V druhé části knihy se autor zabývá koncepcí sociálních služeb. Zavádí tento pojem místo dřívějšího názvu „sociální péče“, u kterého převládalo pojetí dobročinné. Dokazuje, že ani v socialismu se všechny sociální problémy nevyřeší automaticky změnou životní úrovně a mezilidských vztahů. Při nástupu koncepce sociálních služeb řeší autor otázky organizační, metodické a ekonomické. Zdůrazňuje, že sociální služby nejsou prací pouze administrativní, a proto že musí být vykonávány odborně kvalifikovanými sociálními pracovníky (pracovníci). Dosud byla zásada odbornosti respektována jen u sociálních služeb školských a zdravotních, obecně se však dosud nutná odbornost neuznává, např. u služeb pro staré lidi. (Dokonce sociální zabezpečení zcela opomíjí funkci sociálního pracovníka ve své nomenklatuře funkcí). — Sociální práci autor definuje jako „soubor činností, jejichž účelem je přímé a na člověka nebo jeho rodinu bezprostředně působící úsilí o zachování celistvosti člověka, tj. zejména úsilí o zachování jeho vztahu ke společnosti, k jeho nejbližšímu prostředí, k vzdělání, k práci atd.“ V dnešní době je nutná práce týmová.

Autor pak podrobněji probírá úkoly jednotlivých druhů pracovníků v sociálních službách a metody jejich práce. Uvádí a charakterizuje tři typy sociální práce, kterým se zvláště v cizině věnuje velká pozornost: sociální práci případovou (individuální), sociální práci skupinovou a tzv. rozvoj společenských celků (community development); český název třetího typu práce razí autor sám. V našich sociálních službách převažuje dosud práce individuální.

Třetí část knihy pojednává o třech organizačních celcích těch sociálních služeb, které jsou začleněny do sociálního zabezpečení. Jsou to tyto tři okruhy:

1. Služby pro osoby se zdravotním postižením dlouhodobým nebo trvalým (např. léčebná rehabilitace, pracovní rehabilitace, speciální pedagogika).

2. Služby pro staré občany. Lze předpokládat, že podle dosavadního vývojového trendu bude pokračovat stárnutí populace i dále, proto se musí společnost na tyto změny v demografické struktuře připravit, a to

ve všech oblastech (ve výstavbě měst, dopravě atd.). Moderní společenská péče o staré lidi má sloužit k tomu, aby „byly překonány obtíže vznikající stářím a aby bylo u starých lidí zabráněno pocitu osamocení (opuštěnosti), a aby jim byl dán pocit užitečnosti.“ Autor cituje doporučení konference o životní úrovni, pořádané z pověření ČSAV r. 1959, a závěry francouzské Laroquovy vládní komise, která měla vytyčit linii politiky v oblasti společenské péče o staré lidi na příštích dvacet let. Autor zjišťuje, že praxe se značně vzdaluje od teoretických požadavků. Vyhovuje jedině hmotné zabezpečení a zdravotní péče o staré lidi, avšak vlastní sociální služby jsou nedostatečně rozvinuty a nejsou kvalitní. Sociální služby pro staré občany autor podrobně charakterizuje a dělí je do čtyř skupin: a) služby zajišťující osobní spokojenost starých občanů, b) prodlužování pracovní aktivity starých lidí (prodlužování aktivního stáří), c) služby pro usnadnění života starých osob (zejména péče o jejich bydlení), d) materiální (peněžní) zabezpečení stáří a služby zajišťující optimální zdravotní stav starých občanů. Autor zjišťuje, že „změny, které se nejvýznamněji dotýkají života stárnoucích občanů (vztahů těchto občanů k prostředí je obklopujícímu i naopak), jsou z oblasti duševní. Proto péče o staré lidi musí být především zaměřena na tuto oblast. Psychologické aspekty stárnutí nebo stáří mají dvojí základ: ve změnách myšlení a citění starých lidí (ve změně jejich osobnosti) a ve vztahu společnosti (prostředí) k nim.“ Autor analyzuje změny v životě starých lidí, způsobené rozpadem širší vícegenerační rodiny, zrychlením životního tempa v moderní společnosti atd. Světovým problémem je boj proti osamocení a pocitu zbytečnosti starých lidí. Může tu pomoci na jedné straně dlouhodobá výchova občanstva k chápání stáří a zvláštností starých osob, a na druhé straně výchova stárnoucích lidí k stáří. — Dále autor analyzuje otázku bytovou, kterou považuje za klíčovou otázku péče o staré lidi, problémy domovů důchodců, pečovatelské služby a různé dílčí otázky sociálního zabezpečení.

3. Třetím okruhem sociálních služeb jsou služby pro občany v mimořádně obtížných nebo nepříznivých životních poměrech. Tyto služby jsou u nás málo rozvinuty, protože každý resort je odmítá jakožto příslušné do jiného oboru. Zárodky jsou pouze domovy pro obtížně vychovatelnou mládež. Tato skupina zahrnuje ovšem i patické společenské jevy (příživnictví, recidivismus, alkoholismus), u nichž je nutná cílená a režimová převýchova.

V. R.

J. Musil, L. Kotačka, K. Hrubá: Průmyslové město v názorech jeho obyvatel

Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha 1967, 106 str.

Obsahem publikace je tisková anketa o Ostravě, která je součástí sociologického průzkumu a měla poskytnout orientaci o ně-

kterých problémech, jako je např. spokojenost nebo nespokojenost dnešních obyvatel Ostravy se současným stavem města, názor na vhodnější druh bydlení, oblíbenost jednotlivých částí Ostravy atd.

Výběr otázek byl sestaven podle vzoru akcí v zahraničních městech. Celkem patnáct zvolených otázek lze rozřadit do pěti problémových skupin:

- stabilizace obyvatelstva a příčina nespokojenosti s pobytem v Ostravě,
- názory na bydlení a nejoblíbenější lokality města,
- názory na atraktivní místa v Ostravě,
- potíže v denním životě, náměty na zlepšení situace a názory na volný čas,
- názory na některé stránky sociálních vztahů ve velkoměstě.

Anketou byly získány cenné informace, které mohou sloužit jak praxi, tak teorii města.

Z dotazníků vyplynulo, že jedna pětina obyvatelstva chce opustit Ostravu (většinou lidé středního věku a obyvatelé okrajových čtvrtí). Důvodem je špatná kvalita životního prostředí — prašnost, znečištěné ovzduší, hluk a nedostatek zeleně. Nejoblíbenějšími a nejatraktivnějšími místy jsou nové čtvrti, hlavně Poruba. Pro mládež naproti tomu je nepřitažlivější střed města. Obyvatelé mají zájem o bydlení v rodinných domcích (polovina účastníků ankety). Jsou to hlavně rodiny s dětmi. Velmi nepružná a nevykonná je doprava, také organizace prodeje a dislokace obchodu je špatná. Tím dochází k velkým časovým ztrátám v mimopracovní době. Hlavním sociálním okruhem je rodina, pak přátelé. Jejich význam přesahuje význam příbuzných. Vážným problémem je velký počet sociálně izolovaných žen; naproti tomu byla zjištěna intenzivní síť sociálních vztahů, a to i v nových sídlištích.

Závěr publikace tvoří připomínky obyvatelstva k opatřením, která by zlepšila životní prostředí. Je to hlavně zlepšení kvality ovzduší a městské dopravy. Dalším požadavkem je rozšíření rekreačních možností přímo ve městě, zlepšení obchodní sítě, služeb a údržby bytového fondu.

R. G.

H. Raymond, M. G. Raymond, A. Haumont, N. Haumont: L'Habitat pavillonnaire (Bydlení v rodinných domcích)

Centre de Recherche d'Urbanisme, Paris 1966, 148 str.

N. Haumont: Les pavillonnaires (Majitelé rodinných domků)

Centre de Recherche d'Urbanisme, Paris 1966, 246 str.

M. G. Raymond: La politique pavillonnaire (Politika rodinných domků)

Centre de Recherche d'Urbanisme, Paris 1966, 360 str.

Pařížské Výzkumné středisko urbanismu pověřilo Sociologický institut, vedený M. H. Le-

febrem, aby provedl průzkum mínění občanů o bydlení v rodinných domcích. Výsledky jsou shrnuty do shora uvedených tří svazků.

První svazek je souhrnnou studií, která vyznačuje hlavní orientaci a z toho plynoucí závěry: Kolektivní bydlení nebo rodinné domky? Co je cílem bydlení vyhovujícího většině lidí? Prostor snadno přizpůsobitelný, úměrný životu soukromému i veřejnému, aglomeraci a krajině. Přizpůsobitelnost je součástí sociálního pojetí prostoru a času. Jsou patry snahy po novém pojetí bydlení, odpovídajícím požadavkům nové techniky a velkých moderních aglomerací, a po sladění bydlení v kolektivních domech a bydlení v rodinných domcích. Je to záležitost odborníků — architektů, urbanistů a správních orgánů.

Druhý svazek je studií vypracovanou na základě četných průzkumů. Dotazovány byly jak rodiny bydlící ve velkých bytových objektech, tak rodiny bydlící v rodinných domcích. (Rodinným domkem je rozuměn malý

objekt se zahrádkou, včleněný do městského nebo předměstského rámce, na rozdíl od domku venkovského). Majitel má pocit soukromí a oddělenosti od ostatního okolí. Tomuto typu bydlení je ve Francii podle průzkumu dávana přednost hlavně rodinami s dětmi před bydlením ve velkých domech v sídlištích, jejichž obyvatelé nejsou uspokojeni ve svých požadavcích — toto bydlení je mnohdy nazýváno „nemocí velkých celků“.

Studie se zároveň zabývá otázkou, zda bydlení v rodinném domku neizoluje majitele do té míry, že jsou utlumovány vzájemné sousedské vztahy.

Třetí svazek sleduje vývoj různých typů obydlí, hlavně však rodinných domků a bytových domů, po stránce bytové politiky. V jednotlivých kapitolách jsou probírány problémy vztahu vládnoucích tříd k bydlení, dělnictva, politizace vlastnictví a způsobu bydlení, vztahu města a venkova, výstavby rodinných domků před první světovou válkou a mezi dvěma válkami, buržoazní výstavby na předměstských pozemcích atd.

R. G.